

عنوان پروژه:

**تهیه برنامه ساماندهی سکونتگاه های غیر رسمی و اقدامات توانمندسازی
اجتماعات آنها با تأکید بر بهسازی شهری خوی با دیدگاه شهرنگر**

کارفرما:

شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری ایران

مکان:

شهر خوی

زمان اجرا:

۱۳۸۹

چکیده

شهر خوی مرکز شهرستان خوی با وسعتی حدود ۳۰۰۰ هکتار و ۱۸۱۴۶۵ نفر جمعیت در شمال استان آذربایجان غربی واقع شده که طی دو سه دهه گذشته با مشکل وجود سکونتگاه های غیررسمی مواجه شده است. این سکونتگاهها ابتدا در قسمت های شمالی و سپس غرب شهر شکل گرفته و طی سال های اخیر در بخش های شرقی شهر رشد یافته است. به طوریکه حدود ۱۵۳۱۰ نفر از جمعیت شهر (۸/۴ درصد) در سکونتگاههای غیررسمی هدف این مطالعه ساکن هستند. ضعف برنامه ریزی مشخص مدیریت شهری برای پاسخگویی به نیاز سرپناه کم درآمدها و مهاجرین فقیر، فاصله نسبتاً زیاد اراضی پیش بینی شده جنوب شهر جهت گسترش آتی آن و ناتوانی در نظارت و کنترل ساخت و سازها از جمله عوامل موثر بر شکل گیری و رشد سکونتگاه های غیررسمی در این شهر به شمار می روند.

خلاصه گزارش

مرحله اول:

هدف از انجام مطالعات این مرحله، شناسایی میزان فقر شهری در مقیاس کل شهر است تا از طریق ایجاد بانک اطلاعاتی جامع در این زمینه و با استفاده از سنجه های عینی، محلات فرودست شهری در داخل و بیرون محدوده شهر شناسایی و اولویت بندی شوند. به این ترتیب پس از انجام مطالعات اولیه در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، جمعیتی، زیست محیطی و کالبدی در مقیاس کل شهر برای شناسایی محلات فرودست از روش AHP استفاده شده است. روش عمومی به کار گرفته شده در این بخش مشتمل بر تحلیل های اسنادی، مطالعات و بازدیدهای میدانی، مصاحبه، تکمیل پرسشنامه و در نهایت کاربست مدل های آماری و تحلیل های ریاضی در کنار طراحی بانک اطلاعات سیستم پشتیبانی تصمیم گیری (Decision Support System) بوده است. بر این اساس چهار محله جمشیدآباد، ملباغی، تخته پل و یدیلر بعنوان محلات هدف برای ادامه مطالعات شناسایی شده اند که حدود ۷,۵ درصد از مساحت کل شهر را دربردارند.

مرحله دوم:

هدف از انجام این مرحله توان سنجی بخش دولتی / عمومی و شناسایی نهادهای غیردولتی فعال در محله های هدف است. به این ترتیب در این مرحله به شناخت دامنه خدمات رسانی و بهسازی کالبدی در محلات هدف، توان سنجی بخش های دولتی و عمومی از دو حیث مالی، تجهیزاتی و نیروی انسانی همچنین املاک و مستغلات تحت مالکیت و تحلیل و تأیید برنامه های کنونی و آتی نهادها پرداخته شده است.

مطالعات حاصل از این مرحله حاکی است که عمده فعالیت های انجام شده در این سکونتگاهها تنها به توسعه زیر ساختها و خدمات شهری به صورت غیر هدفمند و بدون زمینه سازی محدود بوده است. همچنین اقدامات انجام شده دو حلقه مهم از برنامه های ساماندهی مفقود هستند. یکی رسمی سازی یا دست کم تأمین

امنیت مالکیت و دیگری برنامه توانمندسازی که زمینه پایداری اقدامات انجام شده و بهبود وضع اقتصادی فقیران را فراهم آورد.

مرحله سوم:

هدف از مطالعات این مرحله نیاز سنجی مردمی و شناخت ساختار اقتصادی-اجتماعی و کالبدی محلات هدف است. براین اساس از روش های پیمایش، تمام شماری کالبدی، جلسات بحث گروهی متمرکز و مصاحبه عمیق با ساکنین برای شناسایی مسایل، مشکلات، قابلیت ها و ظرفیت ها در سطح محدوده مورد مطالعه استفاده شده است. سپس با بکارگیری نظام مسئله یابی در هر یک از محلات هدف، مطالعات جمع بندی شده و مسایل هر محله بطور مشخص تعیین شد. براین اساس استراتژی های کلان ساماندهی در ۴ محور ارتقای محیطی و بهسازی کالبدی، توانمندسازی اجتماعی، نهادسازی محلی و ظرفیت سازی تدوین شده است.

مرحله چهارم:

هدف از انجام این مرحله تدوین راهبردها و برنامه های کلان به منظور ارتقاء کیفیت زندگی سکونت در محله های هدف، رفع تبعیض در خدمات رسانی شهری و فراهم آوردن زمینه های توانمندسازی اجتماعات محلی طرح و راه حل های ساماندهی منجر به بهسازی محلات با کسب توافق در گزینش راه حل مطلوب با بخش های مردمی، دولتی و عمومی و هماهنگ نمودن راه حل پیشنهادی با دیگر برنامه های توسعه شهری است. به این ترتیب در این مرحله با نگرش سیستمی و استفاده از رویکرد برنامه ریزی استراتژیک ابتدا سنجش وضعیت محلات با تلفیق داده های وضع موجود محلات و نیازها و خواسته های مردم و برنامه های مدیریت شهری در قالب جداول SWOT پرداخته شده و سپس براساس آن به استخراج راهبردها و راهکارها با تحلیل راهبردی در قالب برنامه اقدام شده است.

لازم به ذکر است که برنامه های پیشنهادی با توجه به معیارهای ضرورت در رفع نیاز ساکنان، آماده نمودن زمینه برای اجرای سایر برنامه ها، اثرگذاری در جلب اعتماد ساکنان، بسترسازی برای مشارکت، بکارگیری توان و ظرفیت اهالی، سهولت اجرا، میزان هزینه بر بودن اولویت بندی شده اند.

مرحله پنجم :

هدف مرحله پنجم تدوین برنامه عملیاتی (ACTION PLAN) ساماندهی محله های هدف، عملیاتی کردن بهسازی کالبدی، ارتقاء کیفیت محیط سکونت و تامین خدمات پایه و توانمند سازی اجتماعات محلات هدف است.

بنابراین در این مرحله به تعریف اقدامات اجرایی برای ساماندهی محلات هدف و برآورد هزینه های مالی، ارزیابی پیامدهای آنها در زمینه های اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی پرداخته شده است. بر این اساس پروژه های پیشنهادی برای ساماندهی محلات هدف در راستای اجرایی نمودن فرآیند پیشنهادی اهداف کلان، راهبردها، سیاست های اجرایی و راهکارها در هریک از محلات ارائه شده اند. این پیشنهادات مشخصاً شامل دو بخش اقدامات و پروژه های کالبدی و اقدام اجتماعی فرهنگی است.